

Kvalitetsutviklingsutvalget (kvalitetsutviklingsutvalget@kd.dep.no)

Oslo, 3. januar 2023

Innspill til kvalitetsutviklingsutvalget

Norsk Lektorlag (NL) støtter ambisjonen om å videreutvikle kvalitetsvurderingssystemet til et system som legger mer vekt på faglig og pedagogisk kvalitetsutvikling. For å få til det, trenger en også å kvalitetssikre eller sørge for en sikring av de strukturelle innsatsfaktorene som rammer inn potensialet for kvalitetsutvikling på skolen. Andelen ufaglærte «lærere» på skolen, undervisningspersonalets kompetanse og reelle mulighet for å holde seg faglig, fagdidaktisk og pedagogisk oppdatert, og tiden som settes av på skolen til diskusjoner av faglige problemstillinger med relevante kollegaer, er alle eksempler på sentrale *premisser for kvalitetsutvikling*.

NL mener det bør være åpenhet for allmennheten om daglig drift, planer, undervisningskompetanse, resultater og eksterne relasjoner ved hver enkelt skole. Utdanning og faglig fordypning hos den enkelte underviser skal være åpent tilgjengelig på skolens nettsider.

Lærerens kompetanse er så viktig for elevenes læringsutbytte at dette bør inkluderes som en faktor i kvalitetsvurderingssystemet. Ekspertgruppe i OECD (ledet av Deborah Nushe) anbefalte i en evaluering av NKVS i 2011 å innføre en felles karrierestruktur for norske lærere knyttet til felles kvalitetsstandarder. Vi vet at er store regionale forskjeller i lærerkompetanse, og vi har ikke god nok kunnskap om læreres kompetanse i Norge. Samtidig ser vi at det er hovedsakelig er skoler i Nord-Norge som faller inn under oppfølgingsordningen.

NL ønsker at skolen får et framtidig system for kvalitetsutvikling som bedre balanserer vektleggingen av strukturell kvalitet, organisatorisk og prosessuell kvalitet, og resultat kvalitet. Vi er opptatt av at innsatsfaktorene, som er politisk styrt, i dag i stor grad er usynliggjort. Dette er ramme faktorer eller premisser i strukturen som avgjør hvor mye *kvalitetsutvikling* en reelt sett kan forvente i skolen:

- utdanningsnivået på lærerne på skolen
- reell gruppestørrelse (det finnes ikke tak på gruppestørrelser i videregående opplæring, og klasser godt over 30 elever blir stadig mer vanlig, men lærerne tildeles ikke mer tid til å følge opp klassen)

- i hvilken grad faglærer disponerer timene selvstendig
- i hvilken grad timer i fag overstyres av «tverrfaglighet» i regi av skolens ledelse
- i hvilken grad de ansatte har fått relevant etter- og videreutdanning, slik at de er rustet til å undervise etter nye læreplaner
- i hvilken grad lærerne selv kan velge læremidler tilpasset sine fag og elevgrupper
- hvordan digitaliseringen påvirker de strukturelle rammene for kvalitet i skolen? (Elevene etterspør ofte mer bruk av bøker, de blir slitne av skjerm.)

Lektorlaget mener kvalitets- og avvikssystemer som fanger opp timekutt, mangel på kvalifiserte lærere, bruk av ufaglærte, lærerløse timer, uforsvarlige arbeidsforhold o.l., må tas i bruk i skolen.

Formålet med kvalitetsutvalgets utredning er blant annet å videreutvikle kvalitetsvurderingssystemet (NKVS) til et system som legger mer vekt på faglig og pedagogisk kvalitetsutvikling, og som ikke bidrar til detaljstyring og omfattende krav om rapportering og dokumentasjon. Kvalitetsutviklingsutvalget skal levere sin delinnstilling, kunnskapsgrunnlaget, ca. 15. januar 2023. I dette innspillet har vi derfor lagt vekt på tilbakemeldinger fra våre medlemmer, primært i videregående opplæring og på ungdomstrinnet, om styrker og svakheter med dagens kvalitetsvurderingssystem, og innspill om hvilke behov lektorene har knyttet til kvalitetsutvikling.

Styrker ved dagens system

- 1. Sentralt gitte eksamener gir en viktig ekstern vurdering av elevenes kompetanse og styrker vurderingskompetansen i skolene**
- 2. Utdanningssystemet er en stor kostnadskrevende sektor, og et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem kan svare på behovet samfunnet har for innsyn**
- 3. Internasjonale komparative studier av kvalitet i skolen er viktige verktøy for måling av om norsk skole holder det høye faglige nivået en ønsker**

1.Eksamensinstituttet

Norsk Lektorlag mener eksamen er en viktig del av kvalitetsvurdering- og kvalitetssikring, og at eksamen bør beholdes og styrkes i norsk skole.

En spørreundersøkelse blant våre medlemmer fra oktober 2018 viser at lektorene mener eksamens viktigste funksjoner er dokumentasjon av elevens kompetanse (51,1 %),

kvalitetssikring (51 %), fastsette faglig nivå til konkurranse om studieplasser (44,4%) og kontroll/kalibrering av lærernes vurderingspraksis/standpunktvurdering (42,6 %).

Eksempelvis fremhever NLS fagutvalg for norsk at eksamen i norsk skriftlig er den eneste eksamenen som samtlige elever på studieforberedende skal opp til, og blir dermed både lakmustesten på hvilke lese- og skriveferdigheter de har tilegnet seg i løpet av 13 års skolegang og indirekte også hvor studieforberedt de er. Denne prøven er det viktig å beholde og om den skal videreutvikles, må det være for å treffe mer på LK20 enn den gjør i dag (dybdeløring, kritisk tilnærming til tekst osv.).

Samtidig er det viktig at eksamens- og vurderingssystemene i norsk skole også i framtiden må være pålitelige og sikre at elevene vurderes på likt grunnlag, og at hver elev blir vurdert ut fra sin faktiske kunnskap i faget. Tilgang til alle hjelpemidler og ny teknologi utfordrer dette.

2) Kvalitetsvurderingssystemet- fordi vi trenger kunnskap om skolen

En god fellesskole er avhengig av at vi vet noe om hva og hvor mye elevene lærer slik at vi kan gjøre endringer hvis det trengs. Kvalitetsvurderingssystemet bidrar til at vi får systematisk informasjon om og forskning på elevenes progresjon og læring, blant annet gjennom nasjonale prøver, kartleggingsprøver, og de internasjonale studiene.

For å utvikle oss og skape en god skole for elevene trenger vi kunnskap og forskning, ikke bare ideologisk baserte virkemidler.

3) Internasjonale studier

Norsk Lektorlag støtter Norges deltakelse i de internasjonale, komparative studiene, og mener disse har bidratt godt inn i den norske diskusjonen om kvalitet i skolen, og bidratt til økt oppmerksomhet om eksempelvis elevenes læringsmiljø, lærernes fagkompetanse og lærernes mulighet for å ta etter- og videreutdanning.

Svakheter ved dagens system:

- 1. Kvalitetsvurderingssystemet gir lite informasjon om kvaliteten i videregående opplæring*
- 2. Undervisningsvurderingen som gjennomføres er ikke kvalitetssikret, evaluert eller forsket på*
- 3. Faglærere i videregående opplæring får ikke nok informasjon om elevene ved oppstarten.*

4. *Faglærere i videregående opplæring har ingen nasjonalt kvalitetssikrede verktøy for å kartlegge elevers kompetanse underveis i opplæringen.*

1. Kvalitetsvurderingssystemet gir lite informasjon om kvaliteten i videregående opplæring

Både Liedutvalget og Stoltenbergutvalget påpekte at det er lite forskningsbasert kunnskap om videregående opplæring. Det er få kilder til å vurdere kvalitet underveis i opplæringen i videregående skole. Eksempelvis stopper de store flerårige undersøkelsene med ankeroppgaver i grunnskolen. Dagens kvalitetsvurderingssystem har få datakilder og målepunkter om og for videregående opplæring: karakterstatistikk, fraværstatistikk og gjennomføring, i tillegg til brukerundersøkelser, eksempelvis elevundersøkelsen.

2. Undervisningsvurdering

Mangelen på gode kilder om kvalitet i videregående opplæring gjennom kvalitetsvurderingssystemet nasjonalt kan være en del av årsaken til at undervisningsvurdering/undervisningsevaluering er innført på mange videregående skoler.

Vi erfarer at undervisningsvurdering er et utbredt verktøy i videregående opplæring, uten at vi kjenner til om det finnes forskningsbasert kunnskap om bruk, eller om de ulike variantene av undervisningsvurdering er av god kvalitet, og om hva undervisningsvurderingen fører til. Vi erfarer at det i dag er svært ulike praksis mellom skolene og mellom fylkeskommunene.

Undervisningsvurdering blir igangsatt med en hensikt om å styrke elevenes læringsutbytte gjennom å forbedre undervisningen. Den benyttes som en kilde til kvalitetsutvikling, som også innebærer rapportering og dokumentasjon. Undervisningsevaluering i fylkene inngår eksempelvis i verktøyet «Hjernen og hjertet» - men våre medlemmer erfarer at det framkommer for lite hva *lærernes oppfatning* av klassen og undervisningen er, og om hvor skoen trykker fra faglærers perspektiv, eksempelvis om faglærer har fått tildelt samtlige undervisningstimer i faget jfr. elevenes rett til minstetimetall.

Regjeringen legger i sin tillitsreform vekt på at førstelinjen skal ha de verktøyene de trenger. Samtidig vil få lærere, om noen, kunne si at dagens form for undervisningsevaluering uttrykker tillit til lærer- og lektorprofesjonene.

Samtidig kan en *kvalitetssikret* undervisningsevaluering sikre at alle elevstemmer blir hørt, slik at det ikke eksempelvis kun er snakk om et lite utvalg elever som klager på undervisningen sin. Slik kan også undervisningsevaluering fungere som en støtte for læreren.

3. Faglærere i videregående opplæring får ikke nok informasjon om eleven ved oppstart

I motsetning til i Danmark, Finland og Sverige må en ikke bestå grunnskolen for å få rett til å starte i videregående opplæring. Variasjonen i elevgruppa er derfor svært stor. Samtidig erfarer vi at mange elever og foresatte ikke ønsker at informasjon om eleven fra ungdomstrinnet skal deles med videregående, med ønske om en ny start. Dette fører som regel til at eleven ikke får den opplæring vedkommende trenger, og til nye runder med utredning og tidkrevende saksbehandling. Vi erfarer at det sjelden eller aldri er til det beste for eleven når vesentlig informasjon holdes tilbake.

Vi har i høringsuttalelse til foreslått ny opplæringslov støttet innføring av en fylkeskommunal plikt til å sørge for at elevene får en trygg og god overgang fra grunnskolen til videregående opplæring. Vi har gjentatte ganger pekt på utfordringene som ligger i at informasjon ikke følger eleven, når kommunene har ansvar for grunnskolen, og fylkeskommunene for videregående, her fra høringsuttalelsen til Nordrum-utredningen:

«Overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring er sårbar. Den organisatoriske arbeidsdelingen, hvor kommuner er lokal skolemyndighet for grunnskoler og hvor fylkeskommuner er lokal skolemyndighet for videregående skoler, gjør at kunnskap og ekspertise om enkeltelever ikke nødvendigvis følger eleven fra ungdomsskolen til videregående. Et praktisk viktig grep som vil lette overganger mellom skoleslagene er å gjøre sakkyndige vurderinger og individuelle opplæringsplaner fra grunnskolen tilgjengelige for videregående opplæring. Det er viktig med systematisk overføring av nødvendig informasjon og kunnskap om enkeltelever i overgangen mellom ungdomsskole og videregående skole. Etter Norsk Lektorlags erfaring fungerer dette i dag bedre for elever som er tatt inn på særskilt grunnlag. Det er spesielt viktig at denne kunnskapsoverføringen blir god for elever som har fått spesialpedagogisk oppfølging – med tanke på høy risiko for frafall.»

Vi mener all informasjon om eleven må overføres uten hinder av taushetsplikt. Vi er skeptiske til at eleven og de foresatte må samtykke til å overføre relevant informasjon til videregående skoler som foreslått i lovutkastets § 25-1(4), og ønsker at all informasjon skal

overføres uavhengig av om eleven og eller foresatte samtykker til denne overleveringen. Dette vil være særlig viktig for å sikre både elever og lærere en trygg skole og arbeidsplass.

En del sentrale elementer fra fullføringsreformen er fulgt opp med forslaget til ny opplæringslov. For andre elementer er det ikke tilstrekkelig tydelig fra Kunnskapsdepartementets side hvordan fullføringsreformen vil bli fulgt opp i nasjonale vedtak, eksempelvis hvordan plikten til forsterket opplæring vil kunne fungere i praksis, eller hvordan en vil prøve ut innføringsfag som et tiltak for kvalifisering for elever som mangler et tilstrekkelig grunnlag for å kunne ta til seg læring på videregående nivå.

I 2021 fikk grunnskoler og videregående skoler tilbud om et frivillig kartleggingsverktøy i grunnleggende norsk for språklige minoriteter utviklet av nasjonale myndigheter. Verktøyet skal støtte lærerne i å finne ut om elever med norsk som andrespråk trenger særskilt språkopplæring og når elevene er klar for å gå over til ordinær opplæring. Norsk Lektorlag mener tilbudet til minoritetsspråklige må utvikles og tilbys særskilt, og støtter Liedutvalgets forslag om at en slik opplæring må være obligatorisk. Vi mener imidlertid at elevene må kunne dokumentere kompetanse på et B 1-nivå i norsk, slik at de kan følge undervisningen og kommunisere med lærere og medelever, før de kan gå over til ordinære fag/undervisning i videregående opplæring. Dette gjøres allerede i Oslo, og vil være å ta Liedutvalgets kvalifikasjonsprinsipp på alvor. I andre fylker erfarer våre medlemmer at et stort flertall av flerspråklige elever i videregående opplæring bare kan norsk på A1-nivå. Dette reduserer sterkt lærerens mulighet til å gjennomføre god tilpasset opplæring i klasserommet, og elevens mulighet til å få utbytte av opplæringen. Det er svært viktig at elever med særskilt norskopplæring får rett og plikt til å dokumentere hva de har lært gjennom en standardisert norskprøve.

3.Faglærere i videregående opplæring har ingen nasjonalt kvalitetssikrede verktøy for å kartlegge elevers kompetanse underveis i opplæringen.

I 2018 ble utviklingen av frivillige læringsstøttende prøver og karakterstøttende prøver stanset for videregående opplæring. Nasjonale myndigheter ville gjøre en vurdering av bruk og nytteverdi for å vurdere videre behov. Ved innføringen av nye læreplaner for fag ble innholdet i prøvene vurdert til å ikke lenger være gyldig og pålitelig.

For å kunne følge opp, i praksis, ambisjonene som ligger i LK20/LK20S og Fullføringsreformen, mener vi det er behov for nasjonalt utviklet, godt kvalitetssikrede progresjonsprøver i fag. Vi mener en bør starte med fellesfagene i videregående opplæring. Sammen med slike prøver må det følge støtttemateriell som er tydelig på hva testresultater kan brukes til, og ikke.

Norsk Lektorlag ønsker et tydeligere rammeverk for utvikling av kjennetegn på måloppnåelse i fag og frivillige, karakterstøttende prøver som er utviklet etter læreplaner i fag etter LK20/LK20S. Vi mener en slik prøvebank må omfatte alle fag slik at skolen ikke utvikler B-fag som får liten oppmerksomhet. En slik nasjonal prøvebank kan lette arbeidet for den enkelte faglærer og kan gi elever og lærere et godt grunnlag for å diskutere karakternivå og prestasjoner.

Lektorenes behov for verktøy for kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling

Lektorlaget har samlet innspill fra fagpolitisk utvalg, fagutvalgene og sentralstyret denne høsten. Innspillene er oppsummert slik:

- Vi trenger verktøy til at vi tidlig nok avdekker hvilke elever som trenger forsterket opplæring (tidlig innsats) slik at de kan ha utbytte av undervisningen og bestå.
- Vi ønsker å vite hvordan det går med elevene i høyere utdanning, hvor godt studieforbereder vi dem?
- Vi trenger et kvalitetsvurderingssystem som uttrykker tillit til faglærte lektorer i klasserommene
- Vi trenger at lokale skolemyndigheter ser hva lærerne har av formell grunnkompetanse, og når de sist tok etter- og videreutdanning
- Vi trenger kartleggingsprøver eller progresjonsprøver i fagene
- Vi trenger en elevundersøkelse som er laget for ungdom
- Vi ønsker godkjente læremidler- ikke fri flyt
- vi ønsker kvalitetssikring og kalibrering av karaktersetting
- Vi ønsker lik praksis for hvordan man kartlegger minoritetsspråklige
- Vi ønsker et nasjonalt system som er godt nok, slik at ikke rektor og/eller skoleeier supplerer med verktøy av varierende kvalitet (og tidskonsekvenser)

Hold fast ved skolens samfunnsoppdrag

I en tid hvor stadig flere oppgaver legges på skolen, spesielt i politikken og i den offentlige debatten, etterspør våre medlemmer en større bevissthet om hva skolen er til for, og hvilken kompetanse lærere og lektorer har for å arbeide godt med samfunnsoppdraget: utdanning og dannning.

For å kunne sikre at lærere og lektorer i framtida skal kunne konsentrere seg mer om sine kjerneoppgaver – å forberede, gjennomføre og evaluere undervisning, samt å vurdere elevenes kompetanse i fagene – ønsker vi oss et framtidig kvalitetsvurderingssystem som er nyttig for faglærerne i klasserommet på alle nivåer i skolen, og som gir nok og riktig informasjon til lokale og nasjonale skolemyndigheter slik at tilliten til skolesektoren kan

styrkes, samtidig som dokumentasjonskravene holdes på et absolutt minimum.

Vi viser samtidig til våre tidligere innspill knyttet til revisjon av Elevundersøkelsen (25.03.2021) og til videreutvikling av kvalitetsvurderingssystemet (18.12.2000), og ønsker kvalitetsutviklingsutvalget lykke til med dette viktige arbeidet.

Med vennlig hilsen

Helle Christin Nyhuus (sign.)

Leder

Norsk Lektorlag